

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут права

5458 Методичні вказівки

щодо проведення практичних (семінарських),
індивідуальних занять і самостійної роботи з дисципліни
«Сучасні проблеми цивільного права та процесу»
для студентів спеціальності 081 «Право»
освітнього ступеня «магістр»
усіх форм навчання

Суми
Сумський державний університет
2022

Методичні вказівки щодо проведення практичних (семінарських), індивідуальних занять і самостійної роботи з дисципліни «Сучасні проблеми цивільного права та процесу» / укладач А. В. Гончарова. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 48 с.

Кафедра кримінально-правових дисциплін та судочинства

ВСТУП

«Сучасні проблеми цивільного права та процесу» – одна з фундаментальних навчальних дисциплін під час підготовки фахівців із юриспруденції. Важливе значення цивільного права та процесу полягає в тому, що відбувається вивчення речових, товарно-грошових, інших майнових та особистих немайнових відносин за участю громадян, юридичних осіб, держави, інших публічно-правових утворень на засадах юридичної рівності, диспозитивності, ініціативи та широкої свободи вибору суб'єктів у визначенні своїх прав та обов'язків і процедури захисту. Програма з дисципліни «Сучасні проблеми цивільного права та процесу» – це програма навчальної дисципліни, яка ґрунтується на структурі чинного цивільного законодавства, цивільно-процесуального законодавства та враховує досягнення науки цивільного права, але водночас побудована з урахуванням певно визначених навчально-методичних вимог, у яких знаходить своє відображення специфіка предмета вивчення.

Відповідно до зазначених основних вимог програма передбачає розподіл матеріалу, що підлягає вивченню, на вісім самостійних тем, кожна з яких містить за своїм змістом питання, необхідність вивчення яких визначена методичними міркуваннями, змістовністю науки цивільного права та чинного цивільного законодавства, що існують між предметними зв'язками із суміжними галузями права – трудовим, земельним, підприємницьким, міжнародним приватним, цивільним процесуальним тощо.

Завдання дисципліни: вивчення основних проблем цивільного права та процесу, засвоєння змісту цивільно-правових інститутів, об'єктивних закономірностей їхнього розвитку; вироблення у студентів уміння застосовувати в практичній діяльності набуті знання і норми цивільного права та процесу; засвоювати теоретичні положення науки цивільного права і цивільного законодавства.

Унаслідок вивчення курсу студенти повинні поглиблено розглянути положення цивільного права та процесу, чинних законів, підзаконних актів, що регулюють цивільні та цивільно-процесуальні відносини; а також уміти проводити правовий аналіз конкретних ситуацій, укладати нормативні документи, необхідні в майбутній професійній діяльності.

Вивчення курсу передбачає набуття студентами знань про значення специфічних категорій цивільного права та процесу, постанов пленумів Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, опанування навичок правильного тлумачення норм цивільного права та їхнього практичного застосовування під час вирішення конкретних судових справ.

Унаслідок опанування навчальної дисципліни «Сучасні проблеми цивільного права та процесу» **студенти повинні знати:**

- стан основних проблем цивільного права та процесу;
- сутність процесуальних категорій;
- функції судової влади в системі державної влади та форми їхнього здійснення;
- суть і значення цивільної форми;
- джерела цивільного права та їхню структуру;
- поняття і значення цивільних правовідносин, їхнє місце в механізмі правового регулювання;
- правовий статус суду та осіб, які беруть участь у справі, їхні процесуальні права та обов'язки;
- чинні норми цивільного права, зміст правових інститутів;
- практику застосування цивільного законодавства, перспективні та основні напрямки розвитку цивільного законодавства, його адаптації до міжнародних стандартів здійснення правосуддя в цивільних справах;

уміти:

- правильно тлумачити та застосовувати норми цивільного права;
- використовувати дані науки цивільного права та процесу для виконання професійних завдань;
- оцінювати докази в цивільній справі;
- складати договори;
- аргументувати власний погляд та ухвалене рішення.

Очікувані результати навчання навчальної дисципліни. Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе: аргументувати власний погляд на ухвалені рішення; аналізувати перспективні та основні напрямки розвитку цивільного законодавства, його адаптації до міжнародних стандартів здійснення правосуддя в цивільних справах; розуміти сутність цивільних правовідносин; оцінювати докази в цивільній справі; вести цивільну справу.

1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання до самостійної роботи

ТЕМА 1. Юридичні особи і держава як суб'єкти цивільних правовідносин

Зміст теми: поняття та ознаки юридичної особи. Організаційна єдність. Наявність відокремленого майна. Виступ у цивільному обороті від свого імені. Здатність нести самостійну майнову відповідальність. Здатність бути позивачем або відповідачем у суді, господарському чи третейському суді. Правоздатність і дієздатність юридичної особи. Зміст цивільної правоздатності юридичної особи. Органи юридичної особи. Індивідуалізація юридичної особи. Філії та представництва юридичної особи. Порядок виникнення і припинення юридичних осіб. Основні способи утворення юридичних осіб (розпорядчий, нормативно-явочний, дозвільний). Установчі документи юридичної особи. Порядок реєстрації юридичної особи. Внесення змін до установчих документів юридичної особи. Форми припинення юридичних осіб (ліквідація, правонаступництво). Порядок припинення юридичної особи через ліквідацію. Ліквідаційна комісія. Черговість задоволення претензій кредиторів у разі ліквідації юридичної особи. Порядок припинення юридичної особи через правонаступництво. Форми правонаступництва: поділ, приєднання, злиття, перетворення, виділення. Банкрутство як одна з підстав для ліквідації юридичної особи. Україна як особливий суб'єкт цивільного права. Участь України в цивільно-правових відносинах. Види юридичних осіб, їхня класифікація і цивільно-правове значення. Комерційні й некомерційні юридичні особи. Класифікація юридичних осіб залежно від виду власності. Поняття унітарної та корпоративної юридичної особи. Асоційовані юридичні особи. Юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права. Інші критерії класифікації юридичних осіб. Організаційно-правові форми юридичних осіб за Цивільним кодексом. Підприємницькі та непідприємницькі товариства. Господарські товариства, їхні види та особливості створення, діяльності та припинення. Виробничі кооперативи. Види непідприємницьких товариств. Установи. Розбіжності в цивільно-

правовому регулюванні організаційно-правових форм юридичних осіб за Цивільним і Господарським кодексами. Підприємства та їхні види.

План семінарського заняття

1. Суть юридичної особи.
2. Поняття та ознаки юридичної особи.
3. Класифікація юридичних осіб.
4. Створення юридичної особи.
5. Індивідуалізація юридичної особи.
6. Цивільна правоздатність і цивільна дієздатність юридичної особи.
7. Органи юридичної особи.
8. Припинення юридичних осіб.
9. Організаційно-правові форми юридичних осіб.
10. Філії та представництва.

Практичні завдання

Завдання 1

Підготувати пакет документів для реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю з одним учасником.

Завдання 2

Підготувати пакет документів для реєстрації виробничого кооперативу.

Завдання 3

Підготувати пакет документів для реєстрації господарського товариства.

Завдання 4

Підготувати пакет документів для реєстрації повного товариства.

Завдання 5

Підготувати пакет документів для реєстрації командитного товариства.

Завдання 6

Підготувати пакет документів для реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю.

Завдання 7

Підготувати пакет документів для реєстрації товариства з додатковою відповідальністю.

Завдання 8

Підготувати пакет документів для реєстрації акціонерного товариства.

Завдання 9

Підготувати пакет документів для реєстрації благодійної організації.

Завдання 10

Підготувати пакет документів для реєстрації фермерського господарства.

Питання для самостійного опрацювання

1. Особливості правового становища ПАТ.
2. Особливості правового становища ПрАТ.
3. Особливості правового становища ТОВ та ТДВ.
4. Особливості правового становища повного товариства.
5. Особливості правового становища командитного товариства.

ТЕМА 2. Об'єкти цивільних правовідносин.

Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин

Зміст теми: поняття і види об'єктів цивільних прав. Оборозоздатність об'єктів цивільних прав. Відносини між суб'єктами з приводу того чи іншого об'єкта. Речі як об'єкти цивільних прав. Класифікація речей. Засоби виробництва і предмети споживання. Речі, вилучені з цивільного обігу, обмежені в обігу і не вилучені з цивільного обігу. Речі індивідуально визначені і родові. Речі споживні і неспоживні; подільні і неподільні; головні і приналежності; плоди і доходи. Гроші та валютні цінності. Нерухомі та рухомі речі. Майно. Підприємство як об'єкт цивільних правовідносин. Тварини як об'єкт цивільних правовідносин. Дії, послуги, результати творчої діяльності, особисті немайнові блага, інформація як об'єкти цивільних прав. Цінні папери як об'єкти цивільних прав. Групи та види цінних паперів. Пайові цінні папери. Боргові цінні папери. Приватизаційні папери як особливий вид державних цінних паперів. Похідні цінні папери. Товаророзпорядчі цінні папери. Іпотечні цінні папери. Вексель як об'єкт цивільного права. Цінні папери іменні, ордерні та на пред'явника. Передання прав і виконання за цінним папером.

План семінарського заняття

1. Загальні положення про об'єкти.
2. Речі як об'єкти цивільних прав.
3. Гроші та валютні цінності.
4. Цінні папери.
5. Дії (результати робіт, послуги).
6. Нематеріальні блага.
7. Особисті немайнові блага фізичної особи.

Практичні завдання

Завдання 1

Подружжя Косолапів вирішили розірвати шлюб, але постало питання про розподіл нажитого майна. Олексій Косолап наполягав на тому, щоб все майно, що

складається з меблевого гарнітура, столового і чайного сервізів, художньої бібліотеки та іншого майна, було поділено порівну з урахуванням їхньої вартості. Поліна Косолап запропонувала Олексію взяти меблевий гарнітур, залишивши їй одне ліжко, передати їй чайний і столові сервізи. Що стосується книг, то вона згодна їх поділити за зібраннями творів авторів. Водночас вона просила лише з повного зібрання творів Т. Г. Шевченка передати їй останній том.

Як необхідно поділити майно подружжя? Чи зміниться ваша думка, якщо подружжя ділитиме не повне зібрання творів, а бібліотеку? Назвіть, що є об'єктами в цій задачі.

Завдання 2

Між двома авторами і театром укладено договір, згідно з положеннями якого один зобов'язався до обумовленого строку написати лібрето, а інший – музику. Театр узяв на себе обов'язок поставити спектакль у разі схвалення замовленого твору.

Що є об'єктом правовідносин у цьому спорі? До якого виду об'єктів належать перелічені в умові блага? Які статті ЦК відповідають на поставлені питання?

Завдання 3

Між Рябовим і Зубковим, які працювали на одному підприємстві, склалися погані стосунки. Рябов став розповідати службовцям, що начебто Зубков є алкоголіком і позичає колегам кошти під великий процент, завчасно покидає робоче місце, б'є вдома дружину та дітей. Зубков подав позов у суд про захист честі та гідності.

Що є об'єктом цивільних правовідносин у цьому разі? Дайте класифікацію цього об'єкта? Яке рішення має ухвалити суд?

Завдання 4

Силантьєв приїхав у комісійний магазин купити скрипку. Скрипка разом зі смичком була у футлярі, до якого був прикріплений цінник із позначенням вартості товару. Силантьєв вибив у касі чек на цю суму. Однак продавець подав йому скрипку

без смичка і футляра. На вимогу покупця передати йому зазначені речі продавець відповів відмовою, заявивши, що ціна була визначена тільки за скрипку.

Як потрібно вирішити питання?

Завдання 5

Між театром і автором Демченком укладено договір, за яким Демченко зобов'язався до обумовленого терміну написати п'єсу, а театр – поставити спектакль у разі схвалення замовленого твору. Виникла суперечка щодо об'єкта цих правовідносин.

Одні вважають, що об'єктом є дії Демченка з написання твору. Інші вважають, що об'єктом треба визнати також поведінку театру, який взяв на себе обов'язок поставити спектакль. Треті стверджують, що об'єкт аналізованих правовідносин – власне твір.

Яка ваша думка?

Завдання 6

Укрзалізниця за договором перевезення, укладеним із Виробничим об'єднанням «Канівський тракторний завод», взяла на себе зобов'язання доставити до місця призначення трактори і видати уповноваженій на їхнє отримання особі.

Який об'єкт цих правовідносин?

Завдання 7

За договором купівлі-продажу Кленов продав Кротову житловий будинок, а з меблів – диван і шафу. Це майно було передано Кротову. Однак покупець виявив, що продавець не віддав йому зимові віконні рами та телевізійну антену, розташовану на даху будинку. Оскільки Кленов відмовився передати зазначені речі, Кротов звернувся до суду про їхнє витребування.

Як вирішити спір?

Завдання 8

Петришин, Яфремов та Аркадов купили в кіоску 10 лотерейних квитків, домовившись, що всі виграні гроші чи призи розділять на три частини. Квитки зберігав Яфремов. На один із них випав виграш – автомобіль «Таврія». Однак Яфремов відмовився ділити виграш із Петришиним та Аркадовим. Заперечуючи проти позову, поданого ними, Яфремов указував, що лотерейний квиток як цінний папір не може бути предметом угоди між громадянами, а тому вона недійсна. Розтлумачте термін «цінні папери».

Як вирішити цю справу? Перерахуйте всі джерела, за допомогою яких можна вирішити цю ситуацію.

Завдання 9

Лаврін, наполягаючи на розірванні шлюбу та розподілі спільного майна, що було нажите в період шлюбу, просив передати йому меблевий гарнітур вартістю 50 000 грн відомої іноземної фірми, не заперечуючи половину вартості сплатити колишній дружині. Остання вимагала розподілу майна в натурі: ліжко, шафу, стільці, стіл письмовий (25 000 грн) залишити за Лавріним, а інші складові гарнітуру на ту ж саму вартість залишити за нею.

Перерахуйте, які об'єкти є в цивільному праві. Як повинна бути вирішена ця справа? Перерахуйте всі джерела, за допомогою яких можна вирішити цю ситуацію.

Завдання 10

Громадянка Комарова попрохала сусідку через тривале відрядження доглянути за своєю козою. У зв'язку з цим Комарова передала своїй сусідці на час відсутності в користування козу, обумовивши, що та повинна за нею доглядати та утримувати. Під час дії договору коза окотилась. Сусідка вирішила залишити козенят собі. Повернувшись із відрядження, Комарова зажадала повернення кози та козенят, заявивши, що отримане молоко від кози – цілком достатня компенсація за утримання кози.

Чи можна розглядати молоко як об'єкт у цій задачі, чи лише коза та козенята є об'єктами? Відповідь обґрунтуйте. Як має бути вирішений спір? Перерахуйте всі джерела, за допомогою яких можна вирішити цю ситуацію.

Питання для самостійного опрацювання

1. Гроші як об'єкт цивільних правовідносин.
2. Цінні папери як об'єкт цивільних правовідносин.
3. Інформація як об'єкт цивільних правовідносин.
4. Майнові права в системі об'єктів цивільних правовідносин.
5. Тварина як особливий об'єкт цивільних прав.

ТЕМА 3. Захист права власності. Володіння та інші речові права

Зміст теми: поняття захисту права власності. Цивільно-правові засоби захисту права власності, їхня класифікація. Речево-правові засоби захисту права власності. Витребування власником майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Вимоги щодо усунення порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння (негаторний позов). Вимога про звільнення майна від арешту (виключення з опису). Співвідношення права власності й інших речових прав. Види інших речових прав, їхня класифікація. Поняття і зміст володіння чужою річчю. Види володіння. Суб'єкти володіння. Виникнення і припинення володіння. Захист володіння. Право обмеженого користування чужими речами (сервітути). Види сервітутів. Виникнення і припинення сервітутів. Право користування чужою землею для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Установлення і припинення емфітевзису. Право користування чужою землею для забудови (суперфіцій). Припинення і захист суперфіцію.

План семінарського заняття

1. Види володіння.
2. Суб'єкти володіння.
3. Виникнення і припинення володіння.
4. Захист володіння.
5. Право обмеженого користування чужими речами (сервітути).

6. Види сервітутів.
7. Виникнення і припинення сервітутів.
8. Право користування чужою землею для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
9. Установлення і припинення емфітевзису.
10. Право користування чужою, землею для забудови (суперфіцій).
11. Припинення і захист суперфіцію.

Практичні завдання

Завдання 1

Данилов повертався додому пізно ввечері. Його зупинив незнайомий чоловік і запропонував придбати в нього новий магнітофон. Ціну запропонував значно нижчу за реальну. Данилов подумав про те, що схожий магнітофон бачив у свого сусіда Щіткова. Крім того, він знав, що нещодавно квартиру його сусіда пограбували. Але купити магнітофон не відмовився. Наступного дня до Данилова зайшов Щітков, побачив у нього магнітофон. У ньому він упізнав свій магнітофон, сказав Данилову, що він належить йому і вимагав його повернення. Проте Данилов відповів, що придбав його на ринку і повертати не збирається.

Визначте вид права володіння Данилова. Обґрунтуйте свою відповідь. Чи може Щітков витребувати свій магнітофон із володіння Данилова? Дайте юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2

Виконавчий комітет міської ради народних депутатів ухвалив рішення про передання в комунальну власність скульптури відомого скульптора на підставі того, що власник належно не утримує цю скульптуру, яка є пам'яткою культури та історії і потребує реставрації, власник же відмовляється оплачувати витрати, пов'язані з реставрацією. Жученко звернувся до Голови міської ради з вимогою повернути скульптуру, яка є його приватною власністю. Йому пояснили, що з дня винесення рішення про примусове вилучення скульптури ця річ перейшла в комунальну власність терито-

ріальної громади і тепер йому не належить. Жученко звернувся до суду з позовною заявою про витребування скульптури, яку в нього вилучили незаконно і передали у власність територіальної громади.

У якому порядку може відбуватися викуп пам'ятки історії та культури? Чи всі дії виконавчого комітету були законними? Чи задовольнить суд вимоги Жученка?

Завдання 3

Після завершення будівництва житлового будинку Антон вирішив продати його. Але в нотаріальній конторі відмовилися посвідчити договір купівлі-продажу, оскільки, на думку нотаріуса, в Антона не виникло право власності на цей будинок. Антон із цим висловив свою незгоду, посилаючись на абзац 1 ч. 2 ст. 331 ЦК, відповідно до якого право власності на новостворене нерухоме майно виникає з моменту завершення будівництва.

Вирішіть спір. Який вид права власності виник у цій задачі? Чи порушено право власності Антона?

Завдання 4

Хома багато років дружив із Семеном. До дня народження перший вирішив другому зробити дещо несподіваного подарунка. Хома без відома Семена використав належні йому (Семенові) матеріали з дерева і виготовив крісло-качалку. Після того як іменинник отримав подарунок, з'ясувалося, що з цих матеріалів йому мали виготовити кухонний стіл. Семен поставив вимогу перед Хомою відшкодувати вартість матеріалів, які той використав для виготовлення крісла. Хома, зі свого боку, вимагав оплати своєї праці, оскільки річ, яку він виготовив, може використати Семен.

Вирішіть питання по суті. Який вид права власності виник у цій задачі? Як потрібно вирішити спір?

Завдання 5

Валентин із матеріалу свого сусіда Тараса, без відома останнього, виготовив ринви. Як з'ясувалося пізніше, Тарас цей матеріал хотів використати для обладнан-

ня підвіконня із зовнішнього боку, а на ринви він прагнув використати інший матеріал. Від ринв Тарас відмовився. Завдану йому шкоду Валентин компенсував, а ринви вирішив забрати собі. Студент-юрист Олександр вважає, що у Валентина може виникнути право власності на ці ринви, оскільки у ст. 332 ЦК ніде не зазначено, що якщо власник матеріалу, незаконно використаний специфікатором, відмовиться від нової (переробленої) речі, то право власності на цю річ виникає у специфікатора.

Чи правий у своїх висновках Олександр? Обґрунтуйте свої висновки щодо цього питання. Який вид права власності виник у цій задачі? Як повинен бути вирішений спір?

Завдання 6

Дід Панько залишив у спадок онуку Данилі та онуці Яринці будинок із присадибною ділянкою. За заповітом будинок і присадибна ділянка ділилися між ними порівну. Данило через деякий час на своїй ділянці знайшов скарб і залишив його собі. Ярина, дізнавшись про це, почала вимагати від нього поділити скарб, але Данило відмовив їй. Ярина звернулася з позовом до суду.

Чи є правомірним такий позов? Вирішіть справу по суті. Який вид права власності виник у цій задачі?

Завдання 7

Борисова і Яненко володіли цілісним майновим комплексом у рівних частках. Яненко вирішила укласти договір міни, за яким хотіла обміняти свою частку на житловий будинок із Борисовою. Борисова, посилаючись на ст. 302 ЦК, наполягала на тому, що вона має переважне право купівлі частки Яненко, і запропонувала останній ціну житлового будинку. Яненко відповіла, що в Борисової є переважне право купівлі частки у спільній частковій власності, а не переважне право міни. Борисова, заперечуючи Яненко, посилалася на ст. 716 ЦК, відповідно до якої до договору міни застосовуються загальні положення про купівлю-продаж.

Хто правий у цій ситуації? Вирішіть питання по суті. Який вид права власності виник у цій задачі?

Завдання 8

Володимиров подав позов до Кариченко про поділ будинку. Позивач зазначав, що під час шлюбу з відповідачкою вони побудували будинок, який є їхньою спільною сумісною власністю, тому просив визнати за ним право власності на $\frac{1}{2}$ будинку. Заперечуючи проти позову, Кариченко пояснювала, що половина будинку була збудована тоді, коли в них фактично припинилися шлюбні відносини, а друга половина – уже після встановлення для них режиму окремого проживання. Відповідачка зазначила також, що будинок повністю збудований за її кошти, а після завершення будівництва будинку вона розірвала шлюб із позивачем. У зв'язку з цим Кариченко вважала, що будинок має належати їй на праві особистої приватної власності.

Вирішіть спір. Який вид права власності виник у цій задачі? Чи порушено право власності?

Завдання 9

Після смерті батьків до їхніх трьох повнолітніх дітей, які були забезпечені житлом і проживали окремо від батьків, перейшов у спадок житловий будинок у рівних частках. Двоє спадкоємців вирішили продати будинок, а виручену суму розділити між собою. Третій спадкоємець із цим не згоден, оскільки свою частку хоче здавати в оренду наймачам житла. Від пропозиції купівлі будинку він відмовився. Після цього двоє других співвласників будинку звернулися до суду з позовом про примусовий продаж будинку.

Вирішіть спір. Який вид права власності виник у цій задачі? Чи порушено право власності?

Завдання 10

Василь купив земельну ділянку, яку відповідно до отриманого дозволу вирішив використати під забудову. За усною домовленістю між Василем і його братом Іваном будинок вони зводили спільними зусиллями з використанням будівельних матеріалів на пропорційній основі. Після зведення будинку сім'ї братів мали в ньому

проживати разом. Після завершення будівництва Василь відмовився впустити сім'ю Івана для проживання в будинку.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Який вид права власності виник у цій задачі? Чи порушено право власності?

Питання для самостійного опрацювання

1. Гроші як об'єкт цивільних правовідносин.
2. Цінні папери як об'єкт цивільних правовідносин.
3. Інформація як об'єкт цивільних правовідносин.
4. Майнові права в системі об'єктів цивільних правовідносин.
5. Тварина як особливий об'єкт цивільних прав.

ТЕМА 4. Поняття та система зобов'язань

Зміст теми: виконання зобов'язання. Забезпечення виконання зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання. Припинення зобов'язання.

План семінарського заняття

1. Зобов'язальне право як підгалузь цивільного права.
2. Поняття та види зобов'язань.
3. Підстави виникнення зобов'язань.
4. Поняття і загальні умови виконання зобов'язання.
 - 4.1. Принципи (умови) виконання зобов'язань.
 - 4.2. Суб'єкти виконання зобов'язання.
 - 4.3. Предмет виконання зобов'язання.
 - 4.4. Спосіб, строк (термін) і місце виконання зобов'язання.
5. Підтвердження виконання зобов'язання.

Завдання 1

Між банком «Магнатбанк» і приватним підприємством «Алеко» укладено договір про заставу житлового будинку, розташованого по вул. Іллінській у м. Дніпрі. Заставадавець було підприємство «Алеко», заставадержателем – банк. Згодом у зв'язку з розглядом іншого спору в господарському суді виникло питання про дійсність зазначеного договору. Установлено, що його уклали сторони в письмовій формі. Предметом же застави є індивідуальний житловий будинок, що зареєстровано на ім'я громадянина Еренкіна і належить йому на праві приватної власності.

Чи є підстави для визнання договору про заставу, укладеного між банком і приватним підприємством «Алеко», недійсним?

Завдання 2

Громадянин Ісаєв, маючи на підставі права власності земельну ділянку, отримав під його заставу в акціонерному комерційному банку «Промбанк» кредит для будівництва житлового будинку. Оскільки сума кредиту не була повернута, банк продав закладену земельну ділянку Воронову. Ісаєв вважає, що банк порушив його право на викуп закладеної земельної ділянки. Останній міг бути проданий тільки після відмови Ісаєва від його викупу.

Чи правий Ісаєв?

Завдання 3

Не маючи можливості оплатити повну вартість купленої квартири, Воробйов домовився з її продавцем Прокоф'євим про відстрочення платежу на 6 місяців. Погоджуючись на відстрочення, Прокоф'єв зажадав від Воробйова, щоб за нього поручилася його родичка Тихонова, яку Прокоф'єв знав як чесну людину. Тихонова погодилася на поручительство, але, підписуючи договір, обумовила, що ручається за повернення половини боргу, а за іншу частину боргу вона порадила Воробйову звернутися з проханням про поручительство до Тунєвої, яка на це погодилася.

Оскільки в обумовлений термін Воробйов не погасив борг, Прокоф'єв звернувся з позовом до Тихонової про стягнення з неї всієї суми боргу. Заперечуючи проти

позову, Тихонова послалася на те, що поручилася вона за виконання тільки частини зобов'язання, а також що на момент надання поручительства в неї була можливість сплатити за Воробйова, але зараз вона не працює, у зв'язку з чим такої можливості в неї вже немає.

Вирішіть спір.

Завдання 4

1. Горохів самовільно звів будову на земельній ділянці, відведеній для будівництва оздоровчого комплексу, орган місцевого управління ухвалив рішення про знесення будинку за кошт Горохова.

2. Сомов купив у Величка картину. Оскільки Величко передумав і відмовився передати картину Сомову, останній звернувся до суду з вимогою про вилучення картини і сплати недотримки, передбаченої в договорі.

3. Товариство з обмеженою відповідальністю «Кварта» звернулося до постачальника про усунення дефектів поставленого обладнання.

4. Унаслідок визнання угоди недійсною все отримане сторонами за угодою було стягнуто в дохід держави.

5. За рішенням суду Мельников мав спростувати поширені ним відомості, що паплюжать честь і гідність Іванова, за допомогою публікації в місцевій газеті.

У чому відмінність відповідальності від інших цивільно-правових санкцій? У якому з перелічених випадків мова йде про цивільно-правову відповідальність?

Завдання 5

Залізниця доставила підприємству вантаж із запізненням на 10 днів. Підприємство зажадало від залізниці штраф за прострочення в доставці вантажу і відшкодування збитків, викликаних простроченням доставки.

Яка форма відповідальності передбачена за вказане порушення? Який вид цієї відповідальності?

Завдання 6

Унаслідок бандитського нападу Волкову були заподіяні тілесні ушкодження, що спричинили тимчасову втрату працездатності. Після того, як один із бандитів був затриманий, Волков подав до нього позов про відшкодування вартості лікування, а також моральної шкоди. Узявши до уваги аргументи позивача, суд стягнув із відповідача 10 тис. грн на відшкодування моральної та матеріальної шкоди.

Як довго триватиме суд? У чому особливості відповідальності за заподіяння моральної шкоди? Дайте поняття солідарної відповідальності.

Завдання 7

Брат подарував Суворовій новий телевізор. Через місяць унаслідок загоряння телевізора була пошкоджена домашня обстановка Суворової, а сама Суворова отримала опіки під час гасіння пожежі.

Кому і які вимоги може поставити Суворова?

Завдання 8

Заготівельна організація подала позов до сільськогосподарського підприємства про стягнення недотримки за прострочення поставки овочів. Представник відповідача заперечував проти позову, посиляючись на те, що в діях підприємства була відсутня протиправність: урожай був своєчасно зібраний і приготований до відправлення. Затримка ж сталася внаслідок дії непереборної сили (ураган зруйнував міст через річку, і доставка продукції на транспорті підприємства була неможлива).

Чи правий представник відповідача? У чому полягає поняття протиправності з погляду цивільного права?

Завдання 9

Пізно ввечері Литвинов стояв на зупинці, чекаючи таксі. До нього підійшли троє молодиків і почали вимагати гроші. Після відмови зав'язалася бійка. Щоб привернути увагу, Литвинов розбив скло в комерційному кіоску, що стояв поруч, спрацювала сигналізація. Двоє з нападників втекли, а залишився Кротов, дістав ніж і замахнувся на Литвинова. Застосувавши спеціальний прийом боротьби, Литвинов вибив ніж із рук

Кротова, а потім, відчуваючи явну перевагу, продовжив побиття Кротова, незважаючи на прохання останнього відпустити його. Поліція, що прибула на місце події, доставила Кротова в лікарню. У лікарні було встановлено, що у Кротова зламані два ребра і вибиті передні зуби.

До Литвинова були поставлені вимоги: 1. Кротова про відшкодування витрат на лікування та протезування. 2. ТОВ «Надія» про відшкодування вартості розбитого скла.

Чи підлягають ці вимоги задоволенню? Які обставини за цивільним правом унеможливають протиправність?

Завдання 10

16-річний Володимир гостював у дідуся. Одного разу він і 13-річний Анікеєв купили петарди і, будучи в нетверезому стані, стали запускати їх із балкона квартири, у якій мешкав Володимир. Унаслідок цього в сусідній квартирі, що належить Волотовічу, виникла пожежа. Волотовіч звернувся в юридичну консультацію з проханням роз'яснити, до кого він може звернутися з позовом про відшкодування заподіяної шкоди.

Які обставини повинен встановити суд у цій справі?

Питання для самостійного опрацювання

1. Дайте визначення зобов'язання з відшкодування шкоди.
2. Хто є суб'єктом відповідальності в зобов'язаннях із відшкодування шкоди?
3. Назвіть ознаки зобов'язання з відшкодування шкоди.
4. Назвіть підстави деліктної відповідальності.
5. Проаналізуйте таку підставу деліктної відповідальності, як вина.
6. Що таке протиправність як умова деліктної відповідальності?
7. Розкрийте відмінності договірної відповідальності та зобов'язань щодо відшкодування шкоди.

ТЕМА 5. Роль суду в механізмі захисту суб'єктивних цивільних прав і законних інтересів

Зміст теми: поняття та структура механізму захисту суб'єктивних прав і законних інтересів. Сутність цивільного судочинства як форми захисту суб'єктивних цивільних прав і форми правосуддя. Поняття та захист суб'єктивних прав і законних інтересів.

План семінарського заняття

1. Теорія охоронних правовідносин як елемента механізму захисту суб'єктивних прав і законних інтересів.
2. Передумови охоронних правовідносин.
3. Зміст охоронних правовідносин.
4. Способи захисту суб'єктивних прав і заходи юридичної відповідальності.

Практичні завдання

Завдання 1

Укажіть, у яких із наведених нижче правил проявляється дія принципу незалежності суддів і підпорядкування їх лише закону:

- 1) про незмінність суддів;
- 2) про те, що під час перерви в судовому засіданні не допускається розгляд інших справ;
- 3) про право на особливу думку судді;
- 4) про те, що суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням;
- 5) про те, що розгляд справи після заміни судді має здійснюватися від самого початку;
- 6) про неприпустимість повторної участі судді в розгляді однієї й тієї самої справи;
- 7) про таємницю нарад суддів.

Завдання 2

Районний суддя одноосібно розглядав цивільну справу про поновлення на роботі, оплату за час вимушеного прогулу та компенсації моральної шкоди. У судовому засіданні позивач В. Косилов заявив клопотання про відкладення судового засідання на інший час із метою формування колегіального складу суддів до розгляду справи. В обґрунтуванні свого клопотання позивач послався на те, що для нього рішення суду має важливе значення і тому складно розібратися в законності його звільнення. Суддя відмовив у задоволенні заявленого клопотання та продовжив судове засідання.

Проблему яких принципів зачіпає наведена ситуація? Розкрийте їхній зміст. Чи правомірні дії судді?

Завдання 3

Під час розгляду районним судом справи про стягнення заборгованості за договором позики в судовому засіданні було оголошено перерву до 9 год 00 хв наступного дня для подання позивачем оригіналів письмових доказів. Оскільки на цей день було призначено розгляд та інші справи, суд протягом оголошеної перерви розглянув справу про поновлення на роботі, за якою виніс рішення. Наступного дня суддя Ковальов через хворобу на роботу не вийшов, розгляд цієї справи голова районного суду доручив судді Іваненку.

Ознайомившись із складеним напередодні протоколом судового засідання та наявними у справі матеріалами, суддя Іваненко продовжив слухання справи.

Які принципи цивільного процесуального права порушив суд? Розкрийте зміст цих принципів і вкажіть способи їхньої фіксації в нормах права. Якими є наслідки порушення судом таких принципів?

Завдання 4

Надійшла заява про розірвання шлюбу. У процесі підготовки справи до судового розгляду суддя встановив, що підстави для розірвання шлюбу відсутні, про що повідомив позивач із пропозицією змінити предмет позову. Не отримавши відповіді,

суддя власноруч вніс виправлення до позовної заяви, замінивши розірвання шлюбу визнанням шлюбу недійсним. Свої дії суддя мотивував необхідністю захисту інтересів позивачки і тим, що матеріали справи більше свідчать на користь визнання шлюбу недійсним. Позивач заперечувала проти таких виправлень, однак суддя стверджував, що до його обов'язків входить захист прав та інтересів громадян і тому він має право на свій розсуд вносити подібні та інші виправлення до позовних заяв, поданих до суду.

Які принципи цивільного процесуального права діють у цій ситуації? Дайте юридичну оцінку діям позивачки та судді з погляду принципів громадянського процесуального права.

Завдання 5

Суддя виявив, що представник позивача веде аудіозапис усіх виступів на засіданні, а один із присутніх громадян здійснює зйомку відеокамерою. Суддя зобов'язав їх припинити свої дії та залишити зал судового засідання.

Чи не поступився суд принципами цивільного процесу? Що означає гласність судового розгляду? У яких випадках розгляд цивільних справ у судах може здійснюватися у відкритих і закритих судових засіданнях.

Завдання 6

Аргументуючи свою відповідь, укажіть, у яких із наведених нижче випадків проявляється дія принципу змагальності чи принципу диспозитивності:

1. Право укладати угоду про передання спору на розгляд третейського суду.
2. Право клопотати про призначення експертизи у справі.
3. Право брати участь у справі через представника.
4. Право укладати мирову угоду.
5. Право подати клопотання про повернення позовної заяви.
6. Право бути присутнім під час скоєння всіх дій у справі.
7. Право спростовувати аргументи інших учасників процесу.
8. Право на відмову позивача від позову, право відповідача визнати позов.

9. Правила про послідовність виступів осіб (що у справі), порядку надання пояснень.

Завдання 7

У порядку індивідуального завдання підготуйте доповідь (на 5 хв), обравши для аналізу один із принципів цивільного процесуального права. Проаналізуйте його зміст і значення, проблеми застосування на практиці, а також частоту скасування судових актів у зв'язку з порушенням конкретного принципу.

Завдання 8

У суді було розглянуто справу про стягнення аліментів. Суддя визнав обов'язковою явку відповідача до суду. Відповідач, належно сповіщений про час і місце судового засідання, не з'явився. Суддя виніс ухвалу про примусовий привід відповідача на судове засідання. Водночас свою ухвалу суддя мотивував тим, що метод цивільного процесуального права має імперативний характер, тому всі особи зобов'язані виконувати розпорядження судді.

Чи відповідає позиція судді вимогам законодавства? Охарактеризуйте метод цивільного процесуального права, назвіть його специфічні риси?

Завдання 9

Подайте у схематичному вигляді систему джерел цивільного процесуального права. Наведіть приклади їхнього застосування.

Завдання 10

Підготуйтеся до участі в дискусії на тему «Роль судової практики під час розгляду справ судами».

Питання для самостійного опрацювання

1. Теорії суб'єктного складу охоронних правовідносин.
2. Організаційно-правові форми реалізації охоронних правовідносин.

3. Місце цивільного судочинства в системі організаційно-правових форм реалізації охоронних правовідносин.

4. Поняття предмета судової діяльності в цивільному процесі.

ТЕМА 6. Юридичні факти в цивільному процесуальному праві

Зміст теми: специфіка юридичних фактів у цивільному процесуальному праві. Юридичні факти та фактичні склади. Дії та події як юридичні факти цивільного процесуального права.

План заняття

1. Правові стани та їхня роль у динаміці цивільних процесуальних правовідносин.

2. Звернення до суду як юридичний факт цивільного процесуального права.

3. Передумови права звернення до суду.

4. Умови реалізації права на звернення до суду.

Практичні завдання

Завдання 1

Свиридов Коля (14 років) подав позов проти батька про позбавлення його батьківських прав, пославшись на те, що батька він ніколи не бачив, жодної участі в його вихованні той не бере.

Хто може бути позивачем у зазначеній справі? Чи може неповнолітній віком від 14 до 18 років самостійно звернутися до суду з позовом про позбавлення батьківських прав?

Завдання 2

Євген Рокотов звернувся до суду з позовом про відшкодування збитків, завданих здоров'ю внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. Як відповідача він указав Кирила Фролова, який керував автомобілем у момент аварії. Відповідач під час роз-

гляду справи пояснив, що в момент аварії він керував автомобілем за дорученням. Автомобіль належить Назару Новожилову.

Визначте процесуальне становище учасників процесу. Як має діяти суд у зазначеній ситуації?

Завдання 3

Роман Демідов звернувся до суду з позовом про розірвання шлюбу із Ольгою Демідовою. У судовому засіданні було з'ясовано, що Романа Демідова за рішенням суду визнано обмежено дієздатним. Відповідачка в судовому засіданні заперечувала проти задоволення позову, указуючи на те, що суд не мав приймати заяви, оскільки Роман Демідов не має право особисто захищати свої права в суді.

Чи обґрунтовані доводи відповідачки? Розкрийте особливості процесуальної дієздатності громадян, обмежених у дієздатності.

Завдання 4

Визначте наявність (відсутність) процесуальної право- та дієздатності осіб у таких випадках:

1. Нікіта Воронов (16 років), визнаний за рішенням суду повністю дієздатним, звернувся до суду про стягнення заборгованості за договором підряду.

2. Сергій Корнілов, визнаний за рішенням суду недієздатним, звернувся до суду із заявою про визнання дієздатності.

3. Дарина Жукова (17 років) звернулася до суду з позовом про розірвання шлюбу з Яковом Жуковим (17 років).

4. Батьківський комітет школи звернувся до суду з позовом про позбавлення батьківських прав.

Додаткове питання: чи вправі зазначені суб'єкти самотійно захищати свої права в цивільному процесі в разі прийняття судом їхніх заяв?

Завдання 5

Подайте в табличній формі порівняльну характеристику прав та обов'язків позивача та відповідача.

Завдання 6

Визначте, які з наведених нижче процесуальних прав сторін належать до розпорядчих (спеціальних):

- 1) відмовитися від позову;
- 2) оскаржити судові акти;
- 3) ознайомлюватися з матеріалами справи, робити виписки з них, знімати копії;
- 4) укладати мирову угоду;
- 5) заявляти клопотання;
- 6) змінювати предмет або підставу позову;
- 7) ставити питання іншим особам, які беруть участь у справі;
- 8) подавати докази;
- 9) визнати позов;
- 10) подавати зустрічний позов.

Завдання 7

Суд розглядав справу за позовом Олега Назарова до двох братів Кудінових про стягнення матеріальних збитків, заподіяних відповідачами. У судовому засіданні один із братів позов визнав, а другий брат заперечував задоволенню позову.

У чому полягають особливості реалізації процесуальних прав кожним із співучасників? Які правові наслідки настають у разі визнання позову одним із співвідповідачів?

Завдання 8

Віктор Корольов звернувся до суду з позовом до Павла Афанасьєва про визнання заповіту недійсним. У процесі підготовки справи до судового розгляду було з'ясовано, що майно заповідане на користь кількох осіб: Павла Афанасьєва (відпові-

дача), Григорія Афанасьєва та Катерини Семенової. За результатами розгляду справи суд виніс ухвалу про задоволення позову.

Який вид співучасті в цьому разі? Що є підставою процесуальної співучасті в зазначеній ситуації? Чи допустив суд помилку щодо процесуального статусу Григорія Афанасьєва та Катерини Семенової?

Завдання 9

У процесі розгляду справи за позовом Ольги Потапової до Антона Потапова про стягнення аліментів на утримання їхнього неповнолітнього сина відповідач помер. Потапова Ольга заявила клопотання щодо залучення батьків Антона Потапова до участі у справі як правонаступників відповідача та стягнення з них аліментів. Суд клопотання позивачів задовольнив і виніс рішення про задоволення позову.

Чи правильно вчинив суд? Чи були в суду підстави для залучення зазначених осіб як правонаступників? Наведіть приклади матеріальних правовідносин, що допускають (не допускають) правонаступництво.

Завдання 10

До суду надійшла позовна заява Лізи Єлісеєвої до Павла Єлісеєва про розірвання шлюбу та поділ майна: двох квартир, автомобіля, гаража та частки у статутному капіталі ТОВ «Кварц». Дізнавшись про суперечку, до суду з'явився Сергій Бірюков і пояснив, що Павло Єлісеєв у період шлюбу позичив у нього кошти для сімейних потреб (на придбання квартири), борг повернуто не було.

Як судді належить вирішити суперечку? Визначте процесуальне становище кожного з учасників спору. Які варіанти захисту своїх прав є в С. Д. Бірюкова? Який із варіантів забезпечує найбільші гарантії реального захисту його прав?

Питання для самостійного опрацювання

1. Судове рішення як юридичний факт матеріального та процесуального права.
2. Місце судового рішення в механізмі судового захисту суб'єктивних цивільних прав і законних інтересів.

ТЕМА 7. Правова суперечка та цивільне судочинство

Зміст теми: значення правової суперечки для цивільного процесу. Матеріально-правова концепція правового спору. Процесуальна концепція правової суперечки. Суперечка про право як організаційно-охоронні правовідносини.

План семінарського заняття

1. Суперечка про право та предмет судової діяльності в цивільному процесі.
2. Вплив правової суперечки на порядок розгляду справ позовного виробництва.
3. Правовий спір і провадження у справах, що виникають із публічних правовідносин.
4. Третейські суди як організаційно-правова форма вирішення правових спорів.
5. Урегулювання розбіжностей між сторонами спору за допомогою процедури медіації.

Практичні завдання

Завдання 1

Проаналізуйте рішення ЄСПЛ про порушення строків розгляду цивільних справ, зокрема рішення у справі Чірікоста і Віола проти Італії (поведінка заявника), у справі Цимермана та Штайнера проти Швейцарії (поведінка державних органів), у справі Гінчо проти Португалії (судова тяганина) та у справі Козій проти України (значущість справи для заявника), Кучеренко проти України.

Завдання 2

Проаналізуйте кілька судових промов. Які важливі елементи судової промови можна виділити? Підготуйте судову промову в одній із запропонованих справ: про захист прав споживачів, про захист честі та гідності особи або про захист права власності.

Завдання 3

Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень кілька заочних рішень суду та проаналізуйте підстави й умови їхнього ухвалення. Чи можна оскаржити вказані рішення? Якщо так, то на яких підставах і в якому порядку?

Завдання 4

Підготуйте клопотання про оголошення перерви в судовому засіданні у зв'язку з необхідністю подання нових доказів і неможливістю продовження розгляду справи на час, потрібний для цього. Чи можуть особи, які беруть участь у справі, заперечувати проти задоволення судом такого клопотання? Проаналізуйте судову практику й узагальніть мотиви та причини, з яких докази подають учасники процесу з порушенням установленого порядку.

Завдання 5

Підготуйте ухвалу про залишення заяви без розгляду, оскільки особа, в інтересах якої у встановлених законом випадках відкрито провадження у справі за заявою іншої особи, не підтримує заявлених вимог і від неї надійшла відповідна заява.

Завдання 6

Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень ухвали про зупинення провадження у справі та про закриття цивільної справи провадження у справі, порівняйте їх. Проаналізуйте кілька судових рішень про зупинення провадження у справі до вирішення іншої справи в порядку господарського, кримінального або конституційного провадження.

Завдання 7

У провадженні Пустомитівського районного суду Львівської області є цивільна справа за ПАТ «Астра Банк» (м. Київ, вул. Велика Житомирська, 5) в особі Львівського регіонального управління ПАТ «Астра Банк» (м. Львів, просп. Шевченка, 2) до П'яти Сергія Івановича (м. Пустомити, вул. І. Франка, 3-а) про стягнення заборгованості за кредитним договором.

Завдання 8

Складіть заяву позивача до суду про проведення судового засідання в режимі відеоконференції. Заяву мотивуйте так: представник банку не має можливості прибути в судове засідання у зв'язку з тим, що внаслідок ситуації, яка склалася в державі, та фінансових труднощів у ПАТ «Астра Банк» відбулися масові скорочення, і юристи банку, яким надано право представляти інтереси банку в судових засіданнях, зараз працюють лише в центральному відділенні банку в м. Києві. Найближчим судом, до якого може прибути представник банку для участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції, є Шевченківський районний суд м. Києва.

Завдання 9

Тетяна Ігорівна Остапова звернулася до суду з позовом до Олега Степановича Ілющенко про стягнення боргу за розпискою. У прохальній частині свого позову Т. І. Остапова зазначила: «Прошу стягнути з Олега Степановича Ілющенко борг у сумі 40 000 грн». Рішенням суду позов було задоволено повністю. Суд вирішив: «Стягнути з Олега Степановича Ілющенко на користь Тетяни Ігорівни Остапової 40 000 грн». Зазначене рішення суду першої інстанції відповідач не оскаржував і воно набуло законної сили. Уже після отримання в суді виконавчого листа Т. І. Остапова виявила, що ані в рішенні суду, ані у виконавчому листі не зазначено про покладення на відповідача судового збору, який вона сплатила в сумі 400 грн. Визначте, чия це є помилка: позивача, яка не просила в позові про стягнення з відповідача судового збору, чи суду, який, за загальним правилом, не може виходити за межі позовних вимог позивача? Які дії повинна вчинити Т. І. Остапова, щоб стягнути з О. С. Ілющенко 400 грн судового збору?

Завдання 10

Проаналізуйте судову практику про відмову в прийнятті заяви щодо видачі судового наказу або скасування судового наказу Підготуйте ухвалу суду про відмову у прийнятті заяви щодо видачі судового наказу.

Питання для самостійного опрацювання

1. Правовий спір та особливе провадження.
2. Правова суперечка та наказне провадження.
3. Правовий спір і заочне провадження.
4. Проблема розгляду судами безперечних справ.

ТЕМА 8. Судовий прецедент, правова позиція та судова правотворчість

Зміст теми: судовий прецедент, історія виникнення, види правових позицій, судова правотворчість.

План семінарського заняття

1. Чи вичерпується судова правотворчість судовим прецедентом?
2. Чи є нормативно-доктринальна сутність актів Конституційного Суду прецедентною?
3. Судова правотворчість і пряме застосування Конституції.

Практичні завдання

Завдання 1

Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень кілька ухвал різних судів апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження. Які є підстави для відмови у відкритті апеляційного провадження? Чи були оскаржені в касаційному порядку знайдені вище ухвали судів апеляційної інстанції про відмову у відкритті провадження у справі? Які підстави та порядок оскарження ухвал апеляційного суду? Підготуйте касаційну скаргу на будь-яку із знайдених ухвал апеляційного суду про відмову у відкритті провадження у справі.

Завдання 2

Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень і проаналізуйте ухвали суду касаційної інстанції, де він відхиляє касаційну скаргу і залишає рішення без змін на підставі ч. 2 ст. 337 ЦПК України у зв'язку з неможливістю скасування пра-

вильного по суті та справедливого рішення з одних лише формальних міркувань. Які порушення норм процесуального права суди касаційної інстанції відносять до «формальних міркувань» і чому?

Завдання 3

Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень і проаналізуйте ухвали суду касаційної інстанції про повне або часткове скасування рішення суду і передавання справи на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції. Узагальніть підстави для скасування судових рішень судів першої та апеляційної інстанції, які зазначено в знайдених вами ухвалах. Які саме порушення норм процесуального права унеможливають установлення фактичних обставин і мають значення для правильного вирішення справи та здебільшого стають підставами для скасування судового рішення?

Завдання 4

Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень і проаналізуйте ухвали апеляційного суду про відмову у відкритті касаційного провадження у справі у зв'язку з необґрунтованістю касаційної скарги і відсутністю обґрунтованих підстав для перевірки матеріалів справи. У чому здебільшого полягає необґрунтованість касаційної скарги? Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень і проаналізуйте ухвали апеляційного суду про відмову у відкритті касаційного провадження у справі у зв'язку з необґрунтованістю касаційної скарги і відсутністю обґрунтованих підстав для перевірки матеріалів справи. У чому переважно полягає необґрунтованість касаційної скарги?

Завдання 5

Мартінова звернулася до суду з позовом про визнання недійсним договору купівлі-продажу частини будинку, укладеного з недодержанням вимог закону про його нотаріальне посвідчення. Позивачка у зв'язку зі станом здоров'я в судове засідання не з'явилася та просила розглядати справу без її участі. Суд розглянув справу

та ухвалив заочне рішення. Визначте правомірність дій суду. За яких умов допустимий заочний розгляд справи?

Завдання 6

Громадянин Ярощук звернувся з позовом до районного суду м. Одеси про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. Під час попереднього судового засідання позивач змінив предмет позову. Під час розгляду справи по суті Ярощук виявив бажання скористатися правом зміни підстави позову, однак суддя відмовив, мотивуючи свою відмову тим, що правом зміни позову, відповідно до ст. 32 ЦПК, можна скористатися лише один раз. Визначте правомірність дій суду.

Завдання 7

Гнатенко звернувся в суд із позовом до директора заводу Крайнева з вимогою поновити його на роботі на посаді токаря першого розряду та виплатити заробітну плату за час вимушеного прогулу. У судовому засіданні директор запропонував позивачу укласти мирову угоду. Відповідно до умов угоди директор прийме Гнатенка на попереднє місце роботи, однак він повинен відмовитися від виплати заробітної плати за час вимушеного прогулу. Позивач із такими умовами погодився. Суд визнав умови мирової угоди і постановив ухвалу про залишення заяви без розгляду. Дайте правову оцінку цій ситуації та проаналізуйте правомірність дій суду.

Завдання 8

Іванов звернувся до суду з позовом до своєї колишньої дружини Іванової про вселення його в квартиру, оскільки після розірвання шлюбу відповідачка замінила замки і не пускала його. Суд відкрив провадження по справі, однак у призначене судове засідання по справі 94 сторони не з'явилися та не надали жодних відомостей про причини неявки. Районний суд, у провадженні якого була справа, вважаючи, що сторони вирішили свій спір добровільно, залишив позов Іванова без розгляду. Визначте правомірність дій суду. Які процесуальні дії має вчинити суд у цій ситуації?

Завдання 9

У справі за позовом Щеглова до Примака про визнання недійсним договору купівлі-продажу квартири в судові засідання позивач не з'явився. Згодом стало відомо, що внаслідок дорожньо-транспортної пригоди Щеглов загинув. Суд постановив ухвалу про закриття провадження по справі. Дайте правову оцінку цій ситуації та проаналізуйте правомірність дій суду.

Завдання 10

Розглянувши цивільну справу та задовольнивши позов, місцевий суд у резолютивній частині рішення не зазначив, чи було порушено особисте немайнове право особи, яка саме інформація визнана недостовірною, що ганьбить гідність, честь позивача, а також не вказав на спосіб захисту порушеного особистого немайнового права. Визначте, як можуть бути усунуті ці помилки.

Питання для самостійного опрацювання

1. У яких засадах цивільного процесуального права «розчинено» судову активність?
2. Чи завжди формулювання «суд має право» означають можливість, а не обов'язок?

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Організаційно-правові форми юридичних осіб.
2. Порядок створення юридичних осіб. Державна реєстрація.
3. Способи індивідуалізації юридичних осіб (найменування, місцезнаходження).
4. Філії на представництва юридичної особи.
5. Органи юридичної особи.
6. Припинення юридичної особи: загальна характеристика.
7. Ліквідація юридичної особи.
8. Реорганізація юридичної особи правонаступництвом.
9. Господарські товариства як юридичні особи (загальна характеристика).
10. Виробничий кооператив як юридична особа.
11. Об'єкти цивільних прав (загальна характеристика).
12. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних прав.
13. Цінні папери як об'єкти цивільних прав.
14. Інформація як об'єкт цивільних прав.
15. Правові наслідки вчинення правочину, який порушує публічний порядок.
16. Правові наслідки правочину, який вчинений під впливом помилки, обману, насильства, збігу тяжких обставин.
17. Правові наслідки правочину, який вчинено внаслідок зловмисної домовленості представника однієї сторони з іншою стороною.
18. Правові наслідки вчинення правочину без дозволу органу опіки та піклування.
19. Правові наслідки вчинення правочину особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними.
20. Поняття, ознаки та види особистих немайнових прав фізичної особи.
21. Поняття та зміст права власності.
22. Віндикація та її межі. Розрахунки під час віндикації.
23. Негаторний позов.
24. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування.
25. Авторське право: поняття, об'єкти та суб'єкти.

26. Виникнення та зміст авторського права.
27. Суміжні права: об'єкти, суб'єкти, підстави виникнення та зміст.
28. Винахід і корисна модель як об'єкти права інтелектуальної власності.
29. Умови патентоспроможності винаходу і корисної моделі.
30. Промисловий зразок як об'єкт права інтелектуальної власності.
31. Притримання як вид забезпечення виконання зобов'язання.
32. Загальні принципи цивільного процесуального права.
33. Поняття, ознаки та елементи цивільних правовідносин.
34. Сторони в цивільному процесі: ознаки, права та обов'язки.
35. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору: ознаки, права та обов'язки.
36. Відвід судді: підстави, процедура вирішення.
37. Процесуальний статус народних засідателів.
38. Види представництва в цивільному процесі.
39. Участь у цивільному процесі органів та осіб, які мають право захищати права та інтереси інших осіб.
40. Загальна характеристика осіб, які сприяють розгляду і вирішенню цивільної справи по суті.
41. Свідок як учасник цивільного процесу.
42. Експерт і спеціаліст як учасники цивільного процесу.
43. Загальна характеристика осіб, які здійснюють організаційно-технічне забезпечення цивільного процесу.
44. Цивільна юрисдикція суду.
45. Наслідки порушення правил підвідомчості цивільних справ.
46. Функціональна та родова підсудність.
47. Альтернативна підсудність.
48. Виключна підсудність.
49. Поняття та види доказів у цивільному процесі.
50. Предмет доказування. Підстави звільнення від доказування.
51. Пояснення сторін, третіх осіб і їхніх представників як засіб доказування.

52. Показання свідків як засіб доказування.
53. Письмові докази як засіб доказування.
54. Речові докази як засіб доказування.
55. Висновок експерта як засіб доказування.
56. Поняття і види процесуальних строків, наслідки їхнього пропущення.
57. Обчислення початку перебігу та закінчення процесуальних строків.
58. Зупинення, поновлення та продовження процесуальних строків.
59. Засоби здійснення судових викликів і повідомлень.
60. Загальна характеристика розмірів судового збору.
61. Підстави та наслідки закриття провадження у справі.
62. Види судових рішень. Зміст рішення суду.
63. Зміст ухвали суду. Поняття окремої ухвали.
64. Виправлення помилок у судовому рішенні. Додаткове рішення суду.
65. Заочний розгляд справи: умови, процедура, порядок скасування та оскарження заочного рішення.
66. Наказне провадження: поняття, вимоги, за якими може бути виданий судовий наказ, форма і зміст заяви про видачу наказу.
67. Зміст судового наказу. Набрання судовим наказом законної сили.
68. Порядок скасування судового наказу.
69. Поняття окремого провадження. Категорії справ, які розглядають у порядку окремого провадження.
70. Загальний порядок розгляду справ окремого провадження.
71. Поняття апеляційного провадження: сутність, право на апеляційне оскарження, строки для такого оскарження.
72. Форма і зміст апеляційної скарги. Приєднання до апеляційної скарги.
73. Порядок подання апеляційної скарги та порядок прийняття її до розгляду.
74. Підготовка розгляду справи апеляційним судом. Призначення справи до розгляду.
75. Порядок розгляду справи апеляційним судом. Повноваження апеляційного суду.

76. Підстави для скасування апеляційним судом рішення суду першої інстанції та ухвалення нового рішення (зміна рішення).

77. Касаційне провадження: сутність, право касаційного оскарження, зміст і порядок подання касаційної скарги.

78. Відкриття касаційного провадження. Підготовка та попередній розгляд справи.

79. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції. Повноваження суду касаційної інстанції.

80. Підстави для скасування касаційним судом рішення і передання справи на новий розгляд. Підстави для скасування судового рішення та ухвалення нового.

81. Рішення касаційного суду: порядок ухвалення, зміст, законна сила.

82. Перегляд судових рішень Верховним Судом України: підстави, порядок подання та допуску до розгляду заяви про перегляд судових рішень.

83. Перегляд судових рішень ВСУ: підготовка справи до розгляду, розгляд справи, повноваження ВСУ.

84. Провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами: підстави та порядок перегляду.

85. Підсудність цивільних справ з іноземним елементом.

86. Виконання судових доручень іноземних судів і звернення судів України з дорученнями до іноземних судів.

87. Визнання та звернення до виконання рішень іноземних судів, що підлягають примусовому виконанню.

88. Визнання рішень іноземних судів, що не підлягають примусовому виконанню.

89. Відновлення втраченого судового провадження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основні нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.96 № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
5. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
7. Житловий кодекс України : Закони України від 30.06.1983. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>.
8. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
9. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.91 № 1023-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
10. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України від 01.07.2010 № 2398-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>.
11. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
12. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.
13. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.91 № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.

14. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
15. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.
16. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.91 № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
17. Про заставу : Закон України від 02.10.92 № 2654-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2654-12>.
18. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.91 № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
19. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань : Закон України від 22.11.96 № 543/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80>.
20. Про приватизацію державного житлового фонду : Закон України від 19.06.92 № 2482-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2482-12>.
21. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
22. Про транспорт : Закон України від 10.11.94 № 232/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80>.
23. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.91 № 2344-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>.
24. Про залізничний транспорт : Закон України від 04.07.96 № 273/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80>.
25. Про страхування : Закон України від 07.03.96 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
26. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
27. Про нотаріат : Закон України від 02.09.93 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3425-12>.

28. Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07.02.2014 № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>.

29. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.95 № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>.

30. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 № 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>.

31. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09.

Навчально-наукова література

1. Аномалії у цивільному праві : навч. практ посіб. / Р. А. Майданик, С. М. Бервено, Н. І. Майданик та ін. ; відп. ред. Р. А. Майданик. Київ, 2010. 1008 с.
2. Безклубий І. А. Банківські правочини : монографія. Київ, 2007. 456 с.
3. Бервено С. М. Проблеми договірного права України : монографія. Київ, 2006. 392 с.
4. Братель О. Г., Пилипенко С. А. Цивільне право України. Київ : Вид. О. С. Ліпкан, 2010. 256 с.
5. Вавженчук С. Я. Договірне право : навч. посіб. Київ : Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана, 2011. 584 с.
6. Венедіктова І. В. Методологічні засади охоронюваних законом інтересів у приватному праві : монографія. Харків, 2011. 260 с.
7. Гончарова А. В., Кобзєва Т. А. Цивільне право України : навч. посіб. Суми : СумДУ, 2015. 168 с.

8. Гриняк А. Б. Цивільно-правовий договір як підстава виникнення права спільної власності фізичних осіб : монографія. Київ, 2008. 176 с.
9. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін. ; за ред. О. В. Дзери. Київ, 2008. 896 с.
10. Договірне право України. Особлива частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін. ; за ред. О. В. Дзери. Київ, 2009. 1200 с.
11. Договір як універсальна правова конструкція : монографія / А. П. Гетьман [та ін.] ; за ред.: А. П. Гетьман, В. І. Борисова ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків : Право, 2012. 432 с.
12. Договірне право України у схемах і таблицях / ред. С. І. Чернооченко. Запоріжжя : Запоріз. нац. ун-т, 2011. 504 с.
13. Енциклопедія цивільного права України / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; відп. ред. Я. М. Шевченко. Київ : Ін Юре, 2009. 952 с.
14. Заїка Ю. О. Спадкове право України : навч. посіб. за ред. О. В. Дзери. Київ, 2009. 353 с.
15. Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти) : монографія / за ред. В. В. Луця. Тернопіль, 2007. 320 с.
16. Зобов'язальне право України : підручник / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» ; за ред.: Є. О. Харитонові, Н. Ю. Голубевої. Київ : Істина, 2011. 848 с.
17. Ісаєв А. М. Договір дарування за Цивільним кодексом України : монографія. Харків, 2010. 224 с.
18. Контракти в підприємницькій діяльності : навч. посіб. / В. В. Луць. Київ, 2008. 576 с.
19. Крупчан О. Д. Агентський договір : порівняльно-правовий аналіз за законодавством України та Республіки Молдова : монографія. Київ : НДІ приват. права і підприємництва, 2011. 357 с.
20. Кухарев О. Є. Виконання заповіту: проблеми теорії та практики : монографія. Харків, 2009. 263 с.

21. Лукасевич-Крутник І. С. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт : монографія. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2012. 178 с.
22. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. 4-те вид., переробл. і допов. / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. Київ : Юрінком Інтер, 2011. Т. 2. 1056 с.
23. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. Вид 2-ге змін. і доп. / за ред. В. М. Косака. Київ : Істина, 2008. 990 с.
24. Неустойка, порука, гарантія, завдаток, застава та притримання як способи захисту прав кредитора в договірному зобов'язанні : навч. посіб. / І. Й. Пучковська. Харків : ФІНН, 2013. 144 с.
25. Примак В. Д. Вина і добросовісність у цивільному праві (теорія, законодавство, судова практика). Київ : Юрінком Інтер, 2008. 432 с.
26. Свобода договору в цивільному праві України : навч. посіб. / А. В. Луць. Київ, 2005. 204 с.
27. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд : наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса та ін. ; за ред. С. Я. Фурси. Київ : КНТ, 2007.
28. Спадкування за законодавством України. Коментар. Судова практика / Є. О. Рябоконт, С. Я. Фурса, Ю. О. Заїка та ін. Київ, 2009. 352 с.
29. Техніка складання договорів : навч.-практ. посіб. / Є. О. Мічурін. Харків : Юрsvіт, 2006. 536 с.
30. Харитонов Є. О. Цивільне право : посіб. для підгот. до іспиту / Є. О. Харитонов, Н. Ю. Голубєва, Ю. Ю. Акіменко. Вид. 3-ге, перероб. і допов. Харків : Одиссей, 2013. Ч. 2. 256 с.
31. Цивільне право України. Особлива частина / за ред.: О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, Р. А. Майданик. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.
32. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред. В. Г. Фазикоша, С. Б. Булеци. Київ : Знання, 2013. 752 с.

33. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого» ; за ред. В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцького. Харків : Право, 2014. Т. 2. 816 с.

34. Цират А. В. Руководство по составлению и заключению франчайзинговых договоров: право и практика : учеб.-практ. пособие. Киев : Истина, 2010. 352 с.

35. Цивільне право України : Академічний курс : підруч. : у 2 т. Особлива частина / за заг. ред. Я. М. Шевченко. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : Ін Юре, 2006. Т. 2. 520 с.

36. Цивільне право України : навч. посіб. / за ред. Р. О. Стефанчука. Київ : Правова єдність, 2009. 532 с.

Електронне навчальне видання

Методичні вказівки

щодо проведення практичних (семінарських),
індивідуальних занять і самостійної роботи з дисципліни
«Сучасні проблеми цивільного права та процесу»
для студентів спеціальності 081 «Право»
освітнього ступеня «магістр»
усіх форм навчання

Відповідальний за випуск О. С. Бондаренко
Редактор І. О. Кругляк
Комп'ютерне верстання А. В. Гончарова

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 5,58. Обл.-вид. арк. 1,73

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.